STATENS NATUR OPPSYN

Rapport 29 - 2005

Veslhjerkinntjønnin naturreservat Dovre kommune

En sammenstilling av fugleobservasjoner fra 2005 og tidligere år

SNO, Direktoratet for naturforvaltning

FORORD

Denne rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Statens naturoppsyn, som i henhold til avtale med Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen fører oppsyn med Veslhjerkinntjønnin naturreservat i Dovre kommune.

Formålet med rapporten er å gi en oppdatert oversikt over fuglelivet i naturreservatet, for å få en bedre kjennskap til de ornitologiske verneverdiene i området. Det er også lagt vekt på å registrere endringer i fuglefaunaen basert på den kjennskap en har fra tidligere, dvs. fra slutten av 1960-årene og fram til i dag.

Det er tidligere ikke utarbeidet noen samlerapport for fuglelivet i området.

Rapporten er skrevet av Jon Opheim. Registreringene i 2005 er utført av Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oppland ved Geir Høitomt og Jon Opheim.

Lillehammer, 14. november 2005

Jon Opheim (Sign.)

Forside: Lappspurv. Foto: Svein Bekkum.

INNHOLD

FORORD	3
INNHOLD	4
SAMMENDRAG	5
VERNEFORMÅL	7
OMRÅDEBESKRIVELSE	7
REGISTRERINGSARBEID	8
Registreringer før 2005	8
Registreringer i 2005	8
ARTSOVERSIKT	9
ARTSKOMMENTARER	11
FOREKOMST AV TRUETE ARTER	17
BESTANDSENDRINGER	18
KORT VURDERING AV FUGLELIVET I OMRÅDET	18
LITTERATUR	19

SAMMENDRAG

Veslhjerkinntjønnin naturreservat i Dovre kommune ble fredet ved Kronprinsreg. res. av 12.10.1990. Et viktig formål med vernet var å ta vare på et område med rikt og variert fugleliv.

Reservatet, som ligger i øvre del av lavalpin sone, utgjør et areal på ca. 2,3 km2. To store og en rekke mindre tjern, med omkringliggende myrområder, preger området. Sett i forhold til høydelaget er vegetasjonen mange steder relativt frodig, spesielt i kantsonen mot noen av tjernene. I den ene delen av reservatet finnes for øvrig svært verneverdige permafrost-dannelser.

Områdets store betydning som hekkeområde for våtmarksfugl er dokumentert gjennom tidligere besøk i området, men er likevel ikke blitt sammenstilt i noen rapport. Dette har vært et savn – ikke bare fordi en har manglet en god oversikt over de ornitologiske verneverdiene, men også fordi en i liten grad har kunnet følge med på hvordan fuglefaunaen i området har utviklet seg over tid.

Med utgangspunkt i dette tok Statens naturoppsyn kontakt med Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland for å få utført registreringer sommeren 2005. Oppdraget hadde som mål å lage en statusrapport på dagens fugleliv, og å sammenstille tidligere observasjoner i området. Statens naturoppsyn har i dag oppsynsfunksjonen i naturreservatet, etter avtale med Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen.

Vår kjennskap til fuglelivet ved Veslhjerkinntjønnin går tilbake til slutten av 1960-årene, da Øivind Spjøtvoll drev med zoologiske registreringer i Grimsas nedbørfelt i årene 1967 – 1975. Resultatene er samlet i en upublisert rapport på 21 sider. Selv om disse registreringene i liten grad er knyttet opp mot enkeltlokaliteter, inneholder rapporten ei artsliste for Veslhjerkinntjønnin, samt en del daterte observasjoner herfra.

Den mest grundige dokumentasjonen har vi fra Sonerud (1982) sine undersøkelser i Grimsas nedbørfelt i årene 1977 – 1980 på oppdrag fra Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer, Universitetet i Oslo. En totalregistrering av våtmarksfugl i Veslhjerkinntjønnin ble da utført i juni og juli 1979, med supplerende opplysninger fra 1977 og 1980.

Utover dette har vi hatt tilgang til de observasjoner som Werner Sundfør noterte seg ved besøk 17.06.1978. i forbindelse med sitt arbeid med vernplan for våtmarksområder i Oppland. Likeså har vi fått tilgang til dagboknotater fra Bjørn Harald Larsen, som besøkte området 24.06.1986. Noen få observasjoner er også hentet fra hytteboka i fjellstyrets oppsynsbu i området.

Feltarbeidet i 2005 ble utført 25. og 26. juni og 17. juli. Hele reservatet ble gått gjennom alle 3 dagene, med hovedvekt på bestandsregistrering av våtmarksfugl. Ved å velge disse tidspunktene fanget en opp både fuglenes aktivitet tidlig i hekkesesongen (sang og revirhevding) og perioden etter klekking (varsling og mating).

Ved alle registreringene som er foretatt i området har kartlegging av våtmarksfugl vært prioritert.

Pr. i dag kjenner vi til 40 observerte arter innenfor Veslhjerkinntjønnin naturreservat. Av disse foreligger det hekkefunn eller antagelse om hekking for 26 arter. Våtmarksfuglene dominerer med til sammen 21 arter, hvorav 6 ender, 13 vadere og 2 måkearter. Henholdsvis 5, 11 og 1 av disse er registrert som hekkende/sannsynlig hekkende.

I dette høydelaget bør en spesielt merke seg det høye antallet med vadere. På Fokstumyra, som ligger ca. 300 m lavere, ble det til sammenligning registrert 13 hekkende vadefuglarter i perioden 1986 – 1989 (Østbye 1990), og senest 12 hekkende par sommeren 2005 (Østbye pers. medd.).

Tettheten av våtmarksfugl må også betegnes som høy sett i forhold til høydelaget, noe som bekreftes i Sonerud (1982) sine undersøkelser. I Grimsas nedbørfelt var det ingen annen våtmarkslokalitet i lavalpin sone som hadde tilsvarende stor tetthet med våtmarksfugl – ca. 22 par pr. km2 våtmarksområde.

I 2005 ble antall par med våtmarksfugl estimert til mellom 22 – 33 par, dvs. en økning i forhold til Sonerud sine 11 – 30 par ca. 25 år tidligere.

Som de fremste karakterartene for området vil vi trekke fram krikkand, toppand, rødstilk og svømmesnipe, samt heilo, heipiplerke og lappspurv i de mer tørrlendte delene av reservatet.

4 av de registrerte artene (stjertand, bergand, myrhauk og kongeørn) står på lista over truete fugler i Norge (DN-rapport 1999-3). Av disse er det bare bergand som er konstatert hekkende, mens myrhauk og stjertand anses som mulige hekkefugler.

Gjennom de observasjoner som er gjort siden slutten av 1960-årene har vi fått dokumentert en del endringer i artssammensetningen. Blant hekkefuglene er det bare toppand og fiskemåke som beviselig har økt i antall, mens 9 arter har hatt en negativ utvikling. Hele 7 av disse - bergand, kvinand, sandlo, boltit, temmincksnipe, strandsnipe og blåstrupe - synes å ha forsvunnet fra området, i alle fall som hekkefugler. Blant disse vet vi at berganda er i en klar tilbakegang både i Oppland og i andre deler av landet (Opheim 1998).

En liten tilbakegang kan også spores hos brushane, som i andre deler av fylket har gått sterkt tilbake og som nå har forsvunnet fra mange hekkeområder (jfr. NOF, avd. Oppland sine årsrapporter i tidsskriftet ”Hujon”). Siden Veslhjerkinntjønnin nå er en av de få hekkelokalitetene vi kjenner til, vil det være av stor interesse å følge med denne arten i årene som kommer.

VERNEFORMÅL

Veslhjerkinntjønnin naturreservat ble fredet ved Kronprinsreg. res. av 12. oktober 1990 med dette formål: *"Å bevare et viktig våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området, særlig av hensyn til hekkende ender og vadefugler, og å bevare ei spesiell palsmyr."*

OMRÅDEBESKRIVELSE

Naturreservat dekker et areal på ca. 2 235 dekar og ligger i høydelaget ca. 1250 – 1280 m.o.h., dvs. i øvre del av lavalpin sone. Det omfatter to større og en rekke mindre tjern, omgitt av flaskestarrdominerte høgstarrsumper og fastmattedominerte flatmyrer. Deler av området har et frodig preg sett i forhold til høydelaget.

Dessuten forekommer ombrogene tuemyrer med rester av permafrostdannelser. Sistnevnte, som dekker et areal på ca. 55 dekar, er blant de sørligste i Skandinavia og har nasjonal verneverdi (Sonerud 1982 og Fylkesmannen i Oppland 1982).

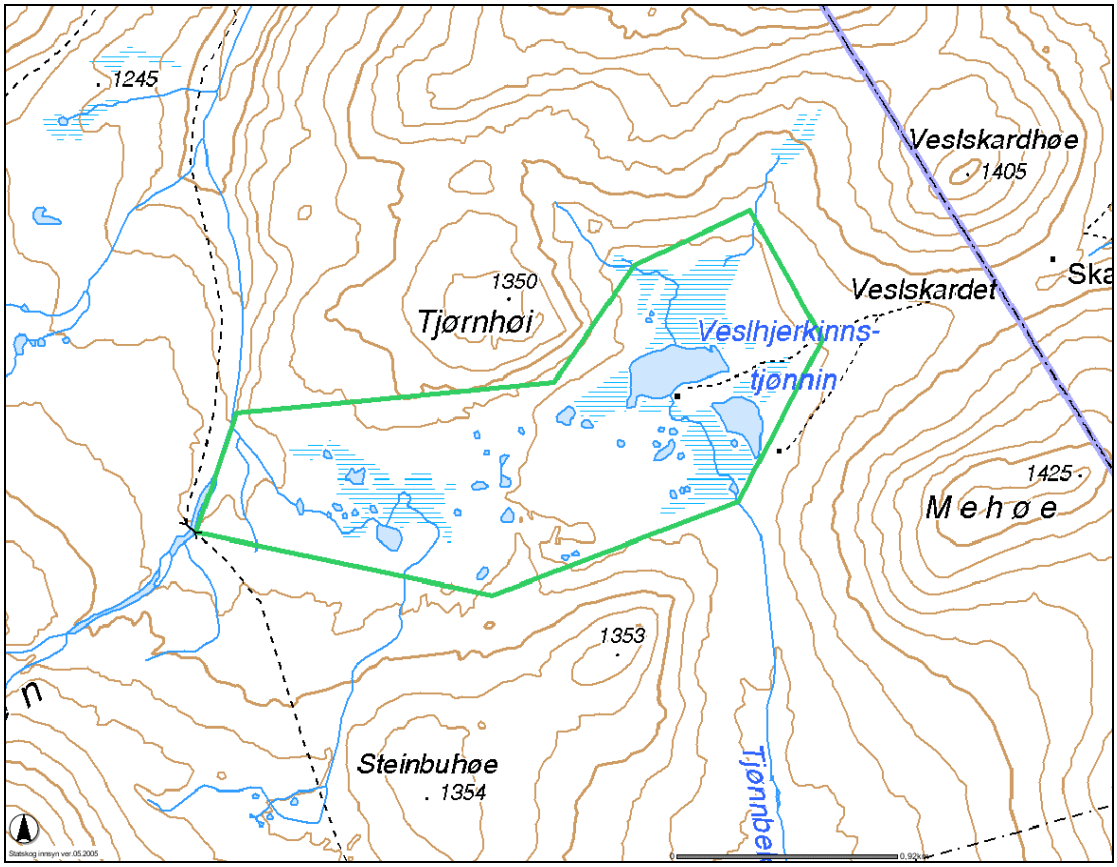

Fig. 1. Kart over Veslhjerkinntjønnin naturreservat.

REGISTRERINGSARBEID

Registreringer før 2005

De eldste opplysningene vi har om fuglelivet ved Veslhjerkinntjønnin er hentet fra en upublisert rapport på 21 s., utarbeidet av Øivind Spjøtvoll i 1977. Rapporten inneholder zoologiske observasjoner i Grimsas nedbørfelt fra perioden 1967 – 1975. Her omtales de mest interessante observasjonene for hver enkelt art. I tillegg er det laget en enkel artsoversikt for de rikeste våtmarksområdene, hvor Veslhjerkinntjønnin inngår. Det framgår ikke når de enkelte lokalitetene er besøkt, heller ikke hvor godt de er undersøkt.

I forbindelse med arbeidet med verneplan for våtmarksområder i Oppland (Sundfør 1979) ble Veslhjerkinntjønnin besøkt 17.06.1978. Det ble ikke foretatt noen grundig registrering i området, og bare de mest interessante observasjonene av våtmarksfugl er nevnt fra denne turen.

På oppdrag fra Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer, Universitetet i Oslo, utarbeidet Geir Sonerud en fyldig rapport om fugl og pattedyr i Grimsas nedbørfelt i 1982. Rapporten bygger på feltarbeid i årene 1977 – 1980. Her foreligger en totalregistrering av våtmarksfugl i Veslhjerkinntjønnin i juni og juli 1979, med supplerende opplysninger fra 1977 og 1980. Øvrige fuglearter for området er ikke omtalt.

Fra de senere årene er vi ikke kjent med ornitologiske registreringer i området, annet enn et besøk av Bjørn Harald Larsen den 24.06.1986, hvor vi har fått tilgang til dagboknotatene. Her oppgis registrert antall av alle våtmarksartene, samt forekomst av spurvefugl.

Utover dette har vi fått tilgang til noen eldre observasjoner fra hytteboka til Dovre fjellstyre, som ligger i oppsynsbua nær inntil reservatet.

Registreringer i 2005

Første registrering ble lagt til 25. og 26.06. Hele reservatet ble gått gjennom begge dager, med spesiell vekt på opptelling av våtmarksfugl. På dette tidspunktet hadde de fleste hekkefuglene i området egg. Av erfaring vet vi at noen arter ikke er lette å oppdage på denne tida, og at bestandsestimatene ofte blir for små. Fordelen med registreringer tidlig i hekketida er at mange arter fortsatt markerer seg med sang, eller spillflukt (vadere). Dessverre la sterk vind og kjølig vær (nattefrost) en demper på denne aktiviteten begge dagene.

Det andre besøktet ble lagt til 17.07. og ble ansett som et gunstig tidspunkt for å kartlegge hekkefugl. Endene hadde på dette tidspunktet fått unger på vatnet mens vadefuglene varslet intenst. Spurvefuglene var også lette å registrere ved mat i nebbet og varsling. Også denne dagen ble hele reservatet gjennomgått.

Samlet tidsbruk i området ble ca. 20 timer.

ARTSOVERSIKT

Tabell 1. Observerte fuglearter i Veslhjerkinntjønnin naturreservat.

Tegnforklaring:
H: Hekking påvist.
(H): Eldre hekkefunn. Tvilsomt om arten fortsatt hekker.
h: Indikasjon på hekking.
(h): Eldre indikasjon på hekking. Tvilsomt om arten fortsatt finnes i området.
S: Streifgjest i sommerhalvåret, uten tegn til hekking.
T: Observert bare i trekktida, vår eller høst.
*** : Forekommer vanlig i aktuelt habitat.
** : Forekommer regelmessig, men relativt fåtallig.
* : Forekommer sporadisk og fåtallig.

Art	**Kode for forekomst (alle år)**	**Bestandsestimater (antall par)**			
		2005	**1986 Larsen (upubl.)**	**1977-80 (Sonerud 1982)**	**1967-78 Spjøtvoll (1977) Sundfør (1978)**
Krikkand	H ***	2 – 5	1 – 4	1 - 6	Antatt hekkefugl
Stjertand	h *			0 - 1	
Toppand	H ***	2 – 4	1 – 4		Antatt hekkefugl
Bergand	(H) *			1	Antatt hekkefugl
Kvinand	(H) *				1
Laksand	S *			0 – 2	(1 ind.)
Myrhauk	h *	(1 ind.)	0-1		
Kongeørn	S*	(1 ind.)			
Tårnfalk	S*	(1 ind.)			
Lirype	H *				Påvist hekkende
Fjellrype	H*				Påvist hekkende
Sandlo	(H) *				Påvist hekkende
Boltit	(h) *				Antatt hekkende
Heilo	H **	3		2-4	Påvist hekkende
Vipe	S *	(1 ind.)			Observert
Temmincksnipe	(H) *				”Vanlig hekkefugl”
Myrsnipe	H **	2	Min. 1	0-2	1 – 2
Brushane	H **	1	2	2 – 3	2
Enkeltbekkasin	H **	1 – 2	Hekkefugl	1-2	2
Rødstilk	H ***	3 – 4	Min. 10	3 – 4	Påvist hekkende
Skogsnipe	T *			(1 ind.)	
Grønnstilk	H *	1			1
Strandsnipe	(H) *			(6 ind.)	Påvist hekkende
Svømmesnipe	H ***	3 – 7	Ca. 10	3 – 5	20 ind. 29.06.69
Fiskemåke	H ***	4		(1 ind.)	Observert
Hettemåke	S *	(3 ind.)			

Art	Kode for forekomst (alle år)	Bestandsestimater (antall par)			
		2005	1986 Larsen (upubl.)	1977-80 (Sonerud 1982)	1967-78 Spjøtvoll (1977) Sundfør (1978)
Fjellerke	S *				Observert
Taksvale	S *				Observert
Heipiplerke	H**	Flere par	Hekkefugl		Påvist hekkende
Såerle	S *				Observert
Fossekall	S *				Observert
Blåstrupe	(h) *				Antatt hekkende
Steinskvett	H**	1 – 2	Hekkefugl		Påvist hekkende
Gråtrost	S *	(1 ind.)			Observert
Rødvingetrost	S *	(1 ind.)			
Løvsanger	H **	2 – 5			Påvist hekkende
Ravn	S **				
Sivspurv	H **	1 – 2			Påvist hekkende
Snøspurv	S *				Observert
Lappspurv	H ***	4 – 9	Hekkefugl		Påvist hekkende
Totalt 40 arter					

ARTSKOMMENTARER

Krikkand *Anas crecca*

Før 2005: Indikasjon på hekking ble påvist av Spjøtvoll i perioden 1967 – 1975. Sonerud (1982) estimerte bestanden til mellom 1 – 6 par ut fra observasjon av 1 hunn med hekkeadferd og 6 observerte hanner. Ved besøk 24.06.1986 påviste Larsen 1 hunn med 6 – 7 unger, samt 26 hanner og 3 hunner på småpytter i området.

2005: 11 hanner ble sett både 25. og 26.06. Den 11.07. ble det i tillegg til 10 hanner sett 2 hunner – den ene med 4 unger (tjern sørvest for Nordre Veslhjerkinn-tjønn), den andre med tydelig hekkeadferd (sørøstre Veslhjerkinntjønn).

Utvikling: Ingen tydelig endring.

Stjertand *Anas acuta*

Før 2005: 1 hann 16.06.1979 er eneste observasjon i området (Sonerud 1982).

Toppand *Aythya fuligula*

Før 2005: Indikasjon på hekking ble påvist av Spjøtvoll i perioden 1967 – 1975. Arten ble derimot ikke registrert av Sonerud i årene 1977 – 1980. Larsen så til sammen 4 par 24.06.1986, hvorav 3 par i det største tjernet.

2005: 2 par, pluss to flokker med til sammen 16 hanner og 7 hunner, oppholdt seg i området 25.06. Ved et nytt besøk 17.07. ble 2 hunner konstatert med unger (kull på 3 og 4 unger), pluss 25 ind. (20 hanner og 5 hunner).

Utvikling: Klar bestandsøkning.

Bergand *Aythya marila*

Før 2005: 2 hanner observert av Spjøtvoll 29.06.1969. Sundfør så 1 par 17.06.1978, mens Sonerud (1982) iakttok 1 hann en dag i juni måned.

Utvikling: Arten ble verken sett i 1986 eller 2005, noe som indikerer at arten er borte fra området. Berganda er for øvrig i generell tilbakegang i fylket (Opheim 1998) og står oppført på den nasjonale lista over truete arter (DN-rapport 1999-3).

Kvinand *Bucephala clangula*

Før 2005: Spjøtvoll fant 1 hunn med 2 unger på et av tjernene (ca. 1250 moh) 15.07.1971. Hekkefunn så høyt til fjells er – etter det vi kan se – ikke påvist i Oppland, og vi er heller ikke kjent med tilsvarende funn andre steder i landet.

Utvikling: Arten er ikke sett i området siden 1971 og hekkingen dette året var trolig et engangs tilfelle.

Laksand *Mergus merganser*

Før 2005: 1 hann sett av Sundfør 17.06.1978. Sonerud (1982) registrerte 2 hanner ved et besøk i juni og 1 ind. i juli måned.

Utvikling: Arten ble ikke påvist i 1986 eller i 2005 og må betraktes som en mer eller mindre tilfeldig sommergjest. Hekkefunn i dette høydelaget er for øvrig ikke kjent for arten.

Myrhauk *Circus cyaneus*

Før 2005: Larsen så 1 hunnfugl jakte lavt over området for deretter å dukke ned i noen viermyrer helt sørvest i området 24.06.1986. Dette kunne indikere hekking.

2005: 1 hann sett jakte over området 25.06., men ble ikke sett dagen etter. Hekking synes lite sannsynlig.

Utvikling: Ustabil forekomst, men det er mulig at den hekker i enkelte år med god mattilgang. I så fall er nok dette nær en høyderekord for arten her til lands.

Kongeørn *Aguila chrysaetos*

2005: 1 ad. ind. i flukt over området 17.07. er eneste observasjon i reservatet. Arten sees likevel temmelig regelmessig i nærområdet.

Tårnfalk *Falco tinnunculus*

2005: 1 jaktende hann over området 17.07. er eneste kjente observasjon innen reservatet. Opptrer regelmessig i nærområdet, hvor den også har hekkeplasser.

Lirype *Lagopus lagopus*

Før 2005: Spjøtvoll oppgir den som hekkefugl i perioden 1967 – 1975.

2005: Reirfunn (røvet reir) ble gjort høyt oppe i Gautdalen (utenfor naturreservatet) 26.06. Ved besøkene i juni og juli ble det ellers funnet mye rypemøkk.

Utvikling: Som hekkeområde ligger nok Veslhjerkinntjønnene i et "grenseland" for arten, men det er grunn til å tro at den har en liten bestand i de mest frodige delene av området. Funn av mye møkk tyder også på dette.

Fjellrype *Lagopus mutus*

Før 2005: Spjøtvoll oppgir den som hekkefugl i perioden 1967 – 1975.

2005: Ved besøkene i juni og juli ble det funnet mye rypemøkk uten at vi her vet noe om fordelingen mellom lirype og fjellrype.

Utvikling: Noen tørre partier i naturreservatet er bra egnet for arten. Det er derfor grunn til å tro at den fortsatt har tilhold i området.

Sandlo *Charadrius hiaticula*

Før 2005: Ble påvist hekkende av Spjøtvoll i perioden perioden 1967 – 1975, uten at det er gitt noe mer informasjon omkring dette.

Utvikling: Siden arten ikke er sett ved besøk etter 1975, må den regnes som forsvunnet fra området.

Boltit *Charadrius morinellus*

Før 2005: Antatt hekkende av Spjøtvoll i perioden perioden 1967 – 1975, uten at dette er beskrevet nærmere.

Utvikling: Siden arten ikke er sett ved besøk etter 1975, kan den ikke lenger regnes som noen sannsynlig hekkefugl i området.

Heilo *Pluvialis apricaria*

Før 2005: Oppført som hekkefugl av både Spjøtvoll og Sonerud, og sistnevnte anslo hekkebestanden til mellom 2 – 4 par.

2005: Den 25. og 26.06. ble det registrert 4 ind. på to forskjellige lokaliteter. Ved et nytt besøk 17.07. ble det funnet 3 par med hekkeadferd, hvorav 2 par sørvest for Veslhjerkinntjønnin og 1 par vest i reservatet.

Utvikling: Ingen indikasjon på bestandsendring.

Vipe *Vanellus vanellus*

Før 2005: Er observert i hekketida av Spjøtvoll, men uten indikasjon på hekking.

2005: 1 ind. i vestre del av reservatet 17.07.

Utvikling: Vipa er ikke funnet hekkende så høyt til fjells i vårt fylke, og de observasjonene som er gjort må betraktes som streifindivider.

Temmincksnipe *Calidris temminckii*

Før 2005: Beskrevet som "vanlig hekkefugl" ved Veslhjerkinntjønnin av Spjøtvoll, uten at det foreligger mer opplysninger omkring dette.

Utvikling: Siden arten ikke er sett i løpet av de siste ca. 25 årene, regnes den nå som borte fra området.

Myrsnipe *Calidris alpina*

Før 2005: Ble noe overraskende ikke registrert av Spjøtvoll i årene 1967 – 1975. Sundfør observerte derimot 2 ind. den 17.06.1978, og det samme gjorde Sonerud ved besøk i juni og juli. Ut fra dette ble bestanden estimert til 0 – 2 par. Den 24.06.1986 fant Larsen minimum 1 par i området.

2005: Den 25. og 26.06. ble 1 ind. sett i fluktspill over et bløtt myrområde sørvest for Veslhjerkinntjønnin, og i samme område ble 4 ind. (2 par?) sett med hekkeadferd den 17.07.

Utvikling: Ingen indikasjon på bestandsendring.

Brushane *Philomachus pugnax*

Før 2005: 2 hunner med hekkeadferd ble påvist av Spjøtvoll 29.06.1969. Sundfør observerte 1 hann og 1 hunnfugl 17.06.1978. Sonerud fant 3 hanner og 1 hunn i området ved besøk i juni og juli, mens Larsen traff på 2 hunner – som trolig gikk av reir – 24.06.1986. I fjellstyrets hyttebok finnes for øvrig observasjon av 1 hann 11.06.1997 (Hans Sletten).

2005: 1 hunn gikk av reir med 4 egg sør for Nordre Veslhjerkinntjønn 26.06. En noe engstelig hunnfugl (ganske sikkert samme ind.) ble sett i samme område 17.07.

Utvikling: Dette er en art som i løpet av de senere årene har vist en klar tilbakegang både under trekket og på hekkeplasser på Østlandet. Selv om arten ikke har vært tallrik ved Veslhjerkinntjønnin, ser vi nok også her en tendens til tilbakegang.

Enkeltbekkasin *Gallinago gallinago*

Før 2005: I 1969 registrerte Spjøtvoll minst 2 par. Sonerud påviste 2 ind. i juni og juli måneder og har ut fra dette anslått bestanden til 1 – 2 par. Larsen har ved sitt besøk 24.06.1986 notert arten som hekkefugl.

2005: 2 ind. ble skremt opp fra myrterreng sørvest for Veslhjerkinntjønn 26.06., hvorav den ene startet opp med fluktspill.

Utvikling: Ingen klar indikasjon på bestandsendring.

Rødstilk *Tringa totanus*

Før 2005: Påvist hekkende av Spjøtvoll (uten å angi antall par). Sonerud observerte opptil 5 ind. i juni og gjorde et bestandsestimat på 3 – 4 par. Larsen fant arten svært vanlig ved besøk 24.06. og anslo bestanden til minimum 10 par.

2005: Registreringene 25. og 26.06. resulterte i 8 ind. på 4 forskjellige lokaliteter. Arten ble også sett på 4 lokaliteter den 17.07., men bare med hekkeadferd på 3 av disse (1 par ved tjern i vestre del av reservatet, 1 par ved sørøstre Veslhjerkinntjønn og 1 par ved tjern vest for Nordre Veslhjerkinntjønn).

Utvikling: En karakterart for området, som synes å ha opprettholdt omtrent samme bestandssituasjon, selv om en registrering i 1986 avviker nokså mye fra de øvrige årene.

Skogsnipe *Tringa ochropus*

Før 2005: Sonerud observerte 1 ind. i juli måned.

Utvikling: En tilfeldig gjest i et landskap som er utypisk for denne vadefuglen. Funnet dreier seg trolig om 1 ind. på trekk.

Grønnstilk *Tringa glareola*

Før 2005: Spjøtvoll registrerte 1 sterkt varslende ind. 26.07.1971.

2005: 1 ind. med tilhold i myrområdet ved sørøstre Veslhjerkinntjønn 26.06. og 1 varslende par samme sted 17.07.

Utvikling: Selv om arten ikke ble påvist i årene mellom 1971 – 2005 finner vi det sannsynlig at den har en nokså stabil forekomst i området.

Strandsnipe *Actitis hypoleucos*

Før 2005: Påvist hekkende av Spjøtvoll, uten at dette er nærmere omtalt. Sonerud observerte 6 ind. i juli måned, men ingen av disse viste tegn til hekking.

Utvikling: Arten synes å være borte som hekkefugl i området.

Svømmesnipe *Phalaropus lobatus*

Før 2005: Spjøtvoll registrerte 20 ind. 29.06.1969, mens Sonerud ca. 10 år senere fant mellom 3 – 5 par. Larsen så minimum 16 ind. på 4 forskjellige steder den 24.06. og anslo bestanden til minimum 10 par.

2005: Svømmesnipa var også tallrik ved besøkene i juni og juli dette året, men svært vanskelig å telle opp på grunn av urolig adferd og mange forflytninger. Den 25.06. ble til sammen 17 ind. observert på 5 ulike steder, mens det dagen etter

ble sett 15 ind. på 4 lokaliteter. Den 17.07. ble det telt 11 ind. fordelt på 4 lokaliteter, og av disse viste 3 ind. tydelig hekkeadferd.

Utvikling: Ved siden av rødstilken den fremste karakterfuglen for området, og som synes å ha opprettholdt omtrent samme bestandssituasjon gjennom hele perioden.

Fiskemåke *Larus canus*

Før 2005: Observert av Spjøtvoll uten indikasjon på hekking. Arten var heller ikke vanlig rundt 1980, da Sonerud bare påviste 1 ind. i juni og juli måned.

2005: Den 25. og 26.06. ble det registrert 3 par med fast tilhold, hvorav 2 med reir, samt en flokk på 6 ikke hekkende fugler på sistnevnte dato. Den 17.07. ble det konstatert totalt 9 ind., hvorav 4 par viste hekkeadferd.

Utvikling: En art som har etablert seg som hekkefugl i senere tid, og siden den ikke ble sett i 1986, har denne etableringen trolig skjedd i løpet av de 10 siste årene.

Hettemåke *Larus ridibundus*

2005: Henholdsvis 1 og 3 ind. sett i området 25. og 26.06., hvorav 1 ind. med fast tilhold ved et lite tjern vest i reservatet og som også hadde noe aggressiv adferd. Ved grundigere undersøkelse ble det ikke funnet tegn på hekking. Den 17.07. hadde 1 ind. fortsatt tilhold i dette området, samtidig som et annet ind. ble sett ved Nordre Veslhjerkinntjønn.

Utvikling: En ny art for området. Bestanden av hettemåke var i kraftig ekspansjon fra 1960-årene og fram til 1980 – årene, men har senere vist tydelig tilbakegang over store deler av fylket (NOF, avd. Oppland, 1998).

Fjellerke *Eremophila alpestris*

Før 2005: Streifgjest som bare er påvist av Spjøtvoll. Arten hekker i nærområdene.

Taksvale *Delichon urbica*

Før 2005: Streifgjest i forbindelse med matsøk, og som bare er påvist av Spjøtvoll.

Heipiplerke *Anthus pratensis*

Før 2005: Oppført som hekkefugl både av Spjøtvoll og Larsen.

2005: Vanlig ved våre besøk i juni og juli. Den 25. og 26.06. ble det både gjort reirfunn med egg og observasjoner av foreldrefugler med mat i nebbet. Flere par med mat i nebbet ble også sett 17.07.

Utvikling: En karakterart for området, der det til nå ikke er gjort noe forsøk på bestandsanslag.

Såerle *Motacilla flava thunbergi*

Før 2005: Streifgjest som bare er påvist av Spjøtvoll.

Fossekall *Cinclus cinclus*

Før 2005: Streifgjest på matsøk som bare er påvist av Spjøtvoll. Arten må antas å hekke i elvejuvet til Gautåa noe lenger ned.

Blåstrupe *Luscinia svecica*

Før 2005: Ble antatt å hekke i området av Spjøtvoll.

Utvikling: Siden arten ikke er påvist i de seneste 10-årene må den sees på som en tilfeldig gjest i området. Blåstrupa hekker i nærområdet, men i lavereliggende terreng.

Steinskvett *Oenanthe oenanthe*

Før 2005: Både Spjøtvoll og Larsen fant arten hekkende, uten at vi vet noe om bestandsstørrelse.

2005: Ved registreringene 25. og 26.06. ble 1 ind. sett på to forskjellige steder, begge i typisk hekkebiotop. Arten ble imidlertid ikke sett ved besøk den 17.07.

Utvikling: En art som trolig opptrer nokså årvisst i lite antall.

Gråtrost *Turdus pilaris*

Før 2005: Observert av Spjøtvoll uten tegn til hekking.

2005: 1 ind. observert 25.06.

Utvikling: Opptrer bare som streifgjest i området.

Rødvingetrost *Turdus iliacus*

2005: 1 ind. 17.07. er eneste observasjon i området.

Løvsanger *Phylloscopus trochilus*

Før 2005: Oppgitt som hekkefugl av Spjøtvoll.

2005: 2 syngende ind. 25. og 26.06. Den 17.07. ble flere ind. observert, bl.a. med mat i nebbet.

Utvikling: En vanlig art som her er i kanten av sitt utbredelsesområde mot snaufjellet. Vi har ingen holdepunkter for å vurdere bestandsutvikling i forhold til tidligere år.

Ravn *Corvus corax*

Før 2005: En tilfeldig gjest som ble sett i kanten av området av Larsen 24.06.1986. Hekker i nærområdet.

Sivspurv *Emberiza schoeniclus*

Før 2005: Påvist hekkende av Spjøtvoll.

2005: 1 ind. sang henholdvis ved sørøstre Veslhjerkinntjønn og ved noen små tjern i vestre del av reservatet den 26.06. På førstnevnte lokalitet ble 1 par funnet hekkende den 17.07.

Utvikling: En art som trolig hekker nokså årvisst i lite antall.

Snøspurv *Plectrophenax nivalis*

Før 2005: En art som hekker i høyereliggende terreng i nærområdet, men som bare er registrert som tilfeldig gjest innenfor naturreservatet av Spjøtvoll.

Lappspurv *Calcarius lapponicus*

Før 2005: Registrert som hekkefugl av både Spjøtvoll og Larsen.

2005: Vanlig art som den 25. og 26.06. ble sett på minst 5 ulike steder. Den 17.07. ble den sett med mat i nebbet på to steder sør for sørøstre Veslhjerkinntjønn, likeså på to steder i vestre del av reservatet. Sannsynlig var hekkebestanden på over 5 par dette året.

Utvikling: En karakterart hvor vi har få opplysninger om bestandsstørrelse fra tidligere år.

FOREKOMST AV TRUETE ARTER

Tabell 2.
Forekomst av truete arter (”rødlistearter”) i Veslhjerkinntjønnin naturreservat i henhold til *”Nasjonal rødliste”* (DN-rapport 1999-3).

Tegnforklaring:
(H): Eldre hekkefunn. Tvilsomt om arten fortsatt hekker.
h: Indikasjon på hekking.
S: Streifgjest i sommerhalvåret, uten tegn til hekking.
* : Forekommer sporadisk og fåtallig.

Art	Forekomst	Truethets-kategori
Stjertand	h *	Sjelden (R)
Bergand	(H) *	Bør overvåkes (DM)
Myrhauk	h *	Sjelden (R)
Kongeørn	S*	Sjelden (R)

BESTANDSENDRINGER

Tabell 3. Bestandsutvikling hos hekkende eller antatt hekkende arter bygd på observasjoner fra periodene 1967 – 1975 (Spjøtvoll (1977 og Sundfør 1978), 1977 – 1980 (Sonerud (1982), Larsen (1986, upublisert) og undersøkelser i juni/juli 2005.

Art	Sterkt økende	Svakt økende	Antatt uendret	Sterk tilbakegang	Svak tilbakegang	Antatt forsvunnet
Krikkand			X			
Stjertand					X?	
Toppand	X					
Bergand						X
Kvinand						X
Myrhauk			X			
Lirype			X			
Fjellrype			X			
Sandlo						X
Boltit						X
Heilo			X			
Temmincksnipe						X
Myrsnipe			X			
Brushane					X	
Enkeltbekkasin			X			
Rødstilk			X			
Grønnstilk			X			
Strandsnipe						X
Svømmesnipe			X			
Fiskemåke	X					
Heipiplerke			X			
Blåstrupe						X
Steinskvett			X			
Løvsanger			X			
Sivspurv			X			
Lappspurv			X			
SUM	**2**	**0**	**15**		**2**	**7**

KORT VURDERING AV FUGLELIVET I OMRÅDET

I ornitologisk sammenheng er Veslhjerkinntjønnin først og fremst interessant som hekkeområde for våtmarksfugl. Derfor har også alle registreringene fra slutten av 1960-årene og fram til i dag vært konsentrert om våtmarksområdene. Og fordi området i liten grad er besøkt utenom juni og juli måneder er det registrert relativt få arter utenom de ”faste” hekkefuglene. Med flere besøk i vår- og høstmånedene vil dagens liste på 40 arter lett kunne utvides.

Til sammen 21 observert våtmarksfugler - fordelt på 6 ender, 13 vadere og 2 måkearter - er imidlertid høyt for en såpass liten lokalitet i dette høydelaget (1250 – 1280 moh.).

Henholdsvis 5, 11 og 1 av disse er registrert som hekkende/sannsynlig hekkende, og her er det spesielt grunn til å merke seg det meget store artsmangfoldet av vadere. I årene 1986 – 1989 ble det til sammenligning påvist 13 hekkende vadefuglarter på Fokstumyra (Østbye 1990) og ved nye undersøkelser i 2005 ble 12 hekkende vadefugler registrert (Østbye pers. medd.). Fokstumyra ligger ca. 300 m lavere, og er som kjent både større i areal og bedre undersøkt.

Sonerud (1982) kom fram til et bestandsestimat på mellom 11 - 30 par med våtmarksfugl (middel på 22 par pr. km2 våtmark, fordelt på 10 arter), noe som overgikk de andre våtmarksområdene i lavalpin sone innenfor Grimsas nedbørfelt. Hekkebestanden av våtmarksfugl (også nå 10 arter) ble i 2005 anslått til mellom 22 – 33 par, dvs. en økning i forhold til Sonerud sine registreringer ca. 25 år tidligere.

De fremste karakterartene for naturreservatet er pr. i dag krikkand, toppand, rødstilk og svømmensipe, samt heilo, heipiplerke og lappspurv i de mer tørrlendte partiene.

Blant de 40 observerte artene står 4 på lista over truete fugler i Norge (stjertand, bergand, myrhauk og kongeørn). Av disse er det bare bergand som er påvist hekkende i naturreservat, mens stjertand og myrhauk er mulige hekkefugler.

Selv om det samlete antall med hekkende våtmarksfugl synes å ha holdt seg bra oppe i området, viser våre registreringer negativ bestandsutvikling hos mange arter. Bare toppand og fiskemåke kan med sikkerhet sies å ha økt i antall i løpet av observasjonsperioden, mens hele 9 arter har gått tilbake. Av de sistnevnte synes hele 7 arter nå å være borte fra området, i alle fall som hekkefugler. Med den kjennskap vi har til disse artene (bergand, kvinand, sandlo, boltit, temmincksnipe, strandsnipe og blåstrupe) i regionen er det nok likevel bare bergand vi med sikkerhet vet er i generell tilbakegang (Opheim 1998).

Den kanskje mest interessante oppdagelsen i 2005 var hekkefunnet av brushane, en art som er i meget sterk tilbakegang både i vår region og ellers i landet (jfr. bl.a. NOF, avd. Oppland sine årsrapporter i tidsskriftet Hujon). Siden Veslhjerkinntjønnin nå er en av de få hekke-lokalitetene vi vet om i fylket, er det av stor interesse å følge med arten videre framover.

LITTERATUR

Direktoratet for naturforvaltning. 1999. Nasjonal rødliste for truete arter i Norge 1998. *Norwegian Red List 1998.* DN- rapport 1999-3. (om fugl s. 132 – 137).

Fylkesmannen i Oppland. 1982. Utkast til verneplan for våtmarksområder i Oppland fylke. 128 s.

Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland. 1998. Fugler i Oppland. Bok 280 s.

Opheim, J. 1998. Truete fuglearter i Oppland. Rapport nr. 2/98. Fylkesmannen i Oppland, Miljøvernavdelingen. 100 s.

Sonerud, G. A. 1982. Fugl og pattedyr i Grimsas nedbørfelt. Konatktutvalget for vassdragsreguleringer, Universitetet i Oslo. Rapport 48: 1 – 104.

Spjøtvoll, Ø. 1977. Zoologiske observasjoner i Grimsas nedbørfelt 1967 – 1975. Upubl. rapport 21 s.

Sundfør, W. 1979. Ornitologisk verneverdige våtmarker i Oppland fylke. Rapport om våtmarksregistreringene i 1977 og 1978. Rapport 129 s.

Østbye, T. 1990. Fokstumyra naturreservat. Fugleregistreringer 1989. Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen. Rapport nr. 23/89: 1 – 38.